

Eğitim Kurumlarında Görevli ğretmenlerin Stres Yaşamalarına Neden Olan Faktörlerin Veri Analizinin İncelenmesi

Halit Bağcı

MEB Eğitim Yöneticisi

halit17@hotmail.com, ORCID:0009-0002-7626-2050

zet

Bu araştırmanın amacı, eğitim kurumlarında görevli öğretmenlerin stres yaşamalarına neden olan faktörlerin veri analizinin incelenmesidir. Öğretmenler çeşitli toplumsal, ekonomi ve teknolojik gelişmelere paralel olarak değişebilen eğitim ve ğretim anlayışları nedeni ile meslekî tükenmişlikler yaşayabilmektedir. Alanyazın irdelendiğinde ğretmen stresini etkileyen en önemli temel faktörlerin kişisel, çevresel ve meslekî nitelikli olduğu görünmektedir. Öğretmenler, eğitim ve ğretim hizmetlerindeki ğrenci-ğretmen ve okul-aile çatışmaları, meslektaşları ile ilişkilerindeki olumsuzluklar, disiplin sorunları, fiziki koşullardaki yetersizlik, bürokratik işlerin çokluğu, toplumun eleştirileri, kalabalık sınıflar, öğrencideki gelişim geriliği, eğitim kurumları üstündeki sosyal ve politik baskılar, müfredattaki hızlı değişimler, iş yükü fazlalığı, yetersiz maaş, idari desteğin yetersizliği, yöneticilerinden ve müfettişlerden takdir görüp görmeme durumu, öğretmenin sınıf içi kontrolü kaybettikleri inancı ve yönetimle alakalı kararlara katılımin yetersizliği, öğretmenin meslekî yetkinliklerine ilişkin algılarındaki eksiklik, başarı algısında yetersizlik, düşük seviyede meslektaş ve yönetim desteği, rol atışması ve rol belirsizliği, öğrencinin duyarsızlığı, ilgisizliği, ortamı bozan ve zarar veren davranışı gibi yoğun sorunlardan dolayı meslekî stresler yaşayabilmektedir. Bu ereve de İştambul'da bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumlarında görev yapan toplam 54 öğretmenin kurumsal stres kaynaklarının ortaya çıkarılması ve

bu durumun çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini İstanbul'da bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmada, elde edilen veriler ölçek formları ile toplanmıştır. Ölçek tablosunun ilk kısmında bireysel bilgiler, ikinci kısımda ise stresle baş etme ölçeği ile ilgili değerlendirme tablosu yer almaktadır. Verilerin değerlendirilmesinde, tanımlayıcı istatistikî yöntemlerin yanı sıra ölçeklendirme verilerinin istatistiksel çözümlemeleri için SPSS.22,0 inceleme programı, frekans, yüzde (%), t testi ve tek taraflı ANOVA kullanılmıştır. Analiz sonucunda katılımcı öğretmenlerin kurumsal stres düzeylerinin, alanyazında yapılan araştırmalardan el edilen sonuçlardan farklı olarak genel ortalamanın biraz üstünde olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Kurumları, Öğretmen, Stres, Veri Analizi

Investigation of the Data Analysis of the Factors That Cause Teachers Working in Educational Institutions to Experience Stress

Abstract

The aim of this research is to investigate the data analysis of the factors that cause teachers working in educational institutions to experience stress. Teachers may experience professional burnout due to their educational and educational understandings, which may change in parallel with various social, economic and technological developments. When the literature is examined, it seems that the most important basic factors affecting teacher stress are personal, environmental and professional. Teachers, student-teacher and school-family conflicts in educational and training services, negativity in their relationships with colleagues, disciplinary problems, inadequacy in physical conditions, a lot of bureaucratic work, criticism of society, crowded classrooms, developmental delays in students, social and political pressures on educational institutions, rapid changes in the curriculum, workload overload, insufficient salary, lack of administrative support, whether they receive appreciation from administrators and inspectors, the belief that the teacher has lost control in the classroom and the inability to participate in management-related decisions, the teacher's lack of perceptions about their professional competence, the inability to perceive success, low levels of colleague and management support, role conflict and role uncertainty, the student's insensitivity, apathy, behavior that distorts and damages the environment may experience occupational stresses due to intense problems such as. Within this framework, it is aimed to identify the sources of institutional stress of a total of 54 teachers working in educational institutions affiliated to the Ministry of National Education located in Istanbul and to determine whether this situation differs according to various variables. The universe of the research consists of teachers working in educational institutions affiliated to the Ministry of

National Education located in Istanbul. In the research, the data obtained were collected by means of scale forms. In the first part of the scale table, there is individual information, and in the second part, there is a rubric about the stress coping scale. In the evaluation of data, descriptive statistical methods, as well as SPSS for statistical analysis of scaling data.22.0 examination program, frequency, percentage (%), t test and one-sided ANOVA were used. As a result of the analysis, it was determined that the institutional stress levels of the participating teachers were slightly higher than the general average, unlike the results obtained from the studies conducted in the literature.

Key Words: Educational Institutions, Teachers, Stress, Data Analysis

Giriş

Öğretmenler çeşitli toplumsal, ekonomi ve teknolojik gelişmelere paralel olarak değişebilen eğitim ve öğretim anlayışları nedeni ile meslekî tükenmişlikler yaşayabilmektedir. Alanyazın irdelendiğinde öğretmen stresini etkileyen en önemli temel faktörlerin kişisel, çevresel ve meslekî nitelikli olduğu görülmektedir.

Öğretmenler, eğitim ve öğretim hizmetlerindeki öğrenci-öğretmen ve okul-aile çatışmaları, meslektaşları ile ilişkilerindeki olumsuzluklar, disiplin sorunları, fiziki koşullardaki yetersizlik, bürokratik işlerin çokluğu, toplumun eleştirileri, kalabalık sınıflar, öğrencideki gelişim geriliği, eğitim kurumları üstündeki sosyal ve politik baskılar, müfredattaki hızlı değişimler, iş yükü fazlalığı, yetersiz maaş, idari desteğin yetersizliği, yöneticilerinden ve müfettişlerden takdir görüp görmeme durumu, öğretmenin sınıf içi kontrolü kaybettikleri inancı ve yönetimle alakalı kararlara katılımın yetersizliği, öğretmenin meslekî yetkinliklerine ilişkin algılarındaki eksiklik, başarı algısında yetersizlik, düşük seviyede meslektaş ve yönetim desteği, rol çatışması ve rol belirsizliği, öğrencinin duyarsızlığı, ilgisizliği, ortamı bozan ve zarar veren davranışı gibi yoğun sorunlardan dolayı meslekî stresler yaşayabilmektedir.

Öğretmenlerin yaptığı çalışma açısından işine hazır olma durumu, öğrencisini kontrolde zorluk yaşaması da meslekî streslere sebep olan etkenlerdendir.

Son dönemlerde eğitimci kişilerin eğitim ve öğretim çalışmasına dönük kararlar üstünde etkisinin ve sorumluluğunun azalmış olması da öğretmenlerin meslekî stresler yaşamasına sebep olabilmektedir.

Öğretmenin karşılaştıkları problemlerle başa çıkabilmeleri ve problemlere etkili çözümler üretebilmeleri, onların meslekî stresleriyle doğrudan ilgilidir.

Düşük meslekî yetkinliğe sahip öğretmenin yüksek meslekî yetkinliğe sahip öğretmenle kıyaslandığında daha fazla meslekî stres yaşamasının nedeni, bu öğretmenin stres yaratan faktörlerle karşılaştığında problemi çözmeye odaklanmaması, aksine problem odağından kaçınma davranışı sergilemesidir.

Öğretmenler, eğitim ve öğretim hizmetlerindeki öğrenci-öğretmen ve okul-aile çatışmaları, meslektaşları ile ilişkilerindeki olumsuzluklar, disiplin sorunları, fiziki koşullardaki yetersizlik, bürokratik işlerin çokluğu, toplumun eleştirileri, kalabalık sınıflar, öğrencideki gelişim geriliği, eğitim kurumları üstündeki sosyal ve politik baskılar, müfredattaki hızlı değişimler, iş yükü fazlalığı, yetersiz maaş, idari desteğin yetersizliği, yöneticilerinden ve müfettişlerden takdir görüp görmeme durumu, öğretmenin sınıf içi kontrolü kaybettikleri inancı ve yönetimle alakalı kararlara katılımın yetersizliği, öğretmenin meslekî yetkinliklerine ilişkin algılarındaki eksiklik, başarı algısında yetersizlik, düşük seviyede meslektaş ve yönetim desteği, rol çatışması ve rol belirsizliği, öğrencinin duyarsızlığı, ilgisizliği, ortamı bozan ve zarar veren davranışı gibi yoğun sorunlardan dolayı meslekî tükenmişlikler yaşayabilmektedir.

YÖNTEM

Model

Araştırma, tarama modeli ile 2022-2023 Eğitim Öğretim yılında İstanbul'da bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin kurumsal stresle başa çıkabilme düzeylerine yönelik algıları incelenmiştir. İncelenen araştırma kendi şartlarında olduğu gibi tanımlanmıştır.

Tablo 1.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri

Bilgi	Özellikler	Frekans	%	Açıklamalar
Yaşı				
	24-29	7	12,76	
	30-35	9	16,06	
	36-41	11	20,37	
	42-47	14	25,54	
	48-53	13	24,73	
Cinsiyeti				
	Bay	23	42,59	

	Bayan	31	57,41	
Medeni durumu				
	Evli	15	27,07	
	Bekar	39	72,03	
Öğrenimi				
	Lisans	35	64,81	
	Yüksek lisans	20	36,19	
	Doktora	0	0	
Kıdemi				
	01-05 yıl	14	25,92	
	06-10 yıl	12	22,02	

	11-15 yıl	16	29,62	
	16-25 yıl	12	22,02	
Ünvanı				
	Yönetici	04	07,41	
	Öğretmen	50	92,59	

Yukarıdaki tabloda kurumsal stres ile başa çıkma ölçeğini değerlendiren öğretmenlerin demografik özellikleri açıklanmıştır.

Katılımcılar

Eğitim öğretim faaliyeti sırasında öğretmenlerimizde strese yol açan nedenleri öğretmen görüşlerine göre belirlemeye çalışan bu araştırma, tarama yöntemi ile yapılan bir saha araştırmasıdır.

Araştırmanın evrenini 2022-2023 Eğitim Öğretim yılında İstanbul’da bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumlarında çalışan toplam 54 öğretmenden oluşmaktadır. Dolayısı ile araştırmanın evreni bu okullarda görev yapan öğretmenlerle sınırlıdır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplamı araçlarını oluşturan ölçek iki bölümden oluşmakta olup; birinci bölüm cinsiyet, kıdem, mezun olunan bölüm, sınıftaki öğrenci sayısı ve okuldaki sınıf öğretmeni sayısına ilişkin bilgileri derlemek için kullanılmıştır. İkinci bölümde ise, ortaokulda görev yapan branş öğretmenlerinin kurumsal stres kaynaklarına ilişkin algılarını ölçmeye dayalı 30 madde yer almaktadır.

Tablo 2.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ölçek güvenirlilik analizi

0,0	<	Alfa	<	0,40 ise ölçek güvenilir olmaz.
0,4	<	Alfa	<	0,60 ise ölçeğin güvenirliliği düşüktür.
0,6	<	Alfa	<	0,80 ise ölçek oldukça güvenilirlerdir.
0,8	<	Alfa	<	1,00 ise ölçek yüksek düzeyde güvenilirlerdir.

Verilerin Toplanması

Yöneticilerin ve Öğretmenlerin kurumsal Stres Kaynakları Stresle Başa Çıkma Ölçeği kullanılarak güvenirliliği tarafımdan test edilmiştir.

Ölçeğin dağıtılıp toplanması sırasında yüz yüze okulda ders veren öğretmenlerimizle ve ders defterini imzalamaya gelen öğretmenlerimizle görüşülmüş olup, ölçeğin amacı ve cevapların geri alınması (ölçeğin) gün içinde teslim alınması için detaylı bilgilendirme ve süre verilmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışmada ölçek formları veri toplama yöntemiyle toplanacaktır. Ölçek formlarının birinci bölümünde demografik özellikler, ikinci bölümünde ise stresle başa çıkma ölçeği ve alakalı formlar bulunacaktır.

Veri analizini için SPSS 22.0 paket programı kullanılarak, yüzde (%), t testi, frekans ve tek yönlü ANOVA'dan yararlanılacaktır. Ölçme aracındaki soru maddeleri, her bir soruya verilen yanıtların seçeneklere dağılımına göre analiz edilmiştir.

Okulda görevli öğretmenlerin kurumsal stres kaynaklarının analizini yapmak için, katılımcıların her bir maddeye ilişkin olarak 1-4 arasında derecelendirdikleri yanıtların standart sapması, frekansı, yüzdesi ve aritmetik ortalaması dikkate alınmıştır.

Maddelere verilen yanıtların bağımsız değişkenlere (cinsiyet, yaş, unvan, mesleki kıdem, mezun olunan bölüm, medeni durum) ve kurumsal stres boyutlarına göre analizinde, 4'lü derecelendirmeden elde edilen toplam puanlar esas alınmıştır.

Sonuç

2022-2023 Eğitim Öğretim yılında İstanbul'da bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin yaşadıkları kurumsal stres kaynaklarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada, kurumsal stresin geneli ve boyutları ile öğretmenlerin kişisel değişkenleri arasındaki istatistiksel ilişkiler irdelenerek anlamlı sonuçlara ulaşılması hedeflenmiştir.

Bu bağlamda ortaya çıkan en önemli sonuç, araştırma kapsamındaki öğretmenlerin yüksek düzeyde kurumsal stres altında olmadıklarıdır.

Kurumsal stresin, özellikle hoşgörü, dayanışma, birlik ve beraberlik, mesleki gelişim, kurumsal olanaklar açısından öğretmenlerin okulda yoğun stres yaşamadıkları ve huzurlu oldukları anlaşılmıştır.

Bu bulgudan hareketle okullarda görev yapan öğretmenlerin mesleksel güvencelerinin, okuldaki sosyal ve kültürel olanakların, huzur içinde eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürme vb. beklentilerinin az olduğu, ancak bu beklentilerin istedikleri oranda gerçekleştiği ileri sürülmektedir. Bir başka ifadeyle, öğretmenlerin mesleksel güvenceleri ile yükselme, gelişme ve kurumsal olanaklarının yeterli olduğudur.

Araştırmanın ortaya koyduğu genel sonuç; okul yapı ve işleyişine ilişkin olarak ortaya çıkan olumsuz durumların, öğretmenler tarafından stres yaratıcı olarak algılanmadığı ve dolayısıyla branş öğretmenlerinin kurumsal stres içinde bulunmadıklarını göstermektedir.

Sonuç olarak araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda öğretmenlerin stresle baş edebilmeleri ve sağlıklı yaklaşımlarla stresi yönetebilmeleri, çalıştıkları okula, eğitim verdikleri sınıfa, çocuklara ve ailelere olumlu yansıyacaktır.

Okula ilişkin farklı paydaşların okulda stres yaratan etmenlere ilişkin görüşlerinin incelenmesinin alana ciddi bir katkı sunabileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

Aldemir, Ceyhan. (1993). Personel Yönetimi. İzmir Fakülteler Kitabevi: İzmir.

Bulus M.,1999, Öğretmenlerde Stres: Belirtileri, Nedenleri ve Başa Çıkma Teknikleri, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:5, 66 – 70.

Balaban, J. (2000). Temel Eğitimde Öğretmenlerin Stres Kaynakları ve Başa Çıkma Teknikleri: IV. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, *Pamukkale Eğitim Fakültesi Dergisi*

Çelik, K. (1991). İlköğretimde Karara Katılma, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

Fındıkçı, İlhami. (1990). Otel Yöneticilerinin Kişilik Özellikleri İle İlgili Bir Araştırma, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

- İbrahim, Barbara J. (1998). Ruh Sağlığı ve Davranış Bozuklukları, Ankara: Turhan Kitabevi.
- İncir, Gülten. (1983). Milli Prodüktivite Merkezi, Verimliliği Artırıcı Yaklaşım ve Teknikler Dizisi, Ankara.
- Özdemir, A. (1998). Öğretmenlerin Stresinin Azaltılmasında Okul Müdürlerinin Rolü. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 138 (Nisan- Haziran), s. 6-12.
- Özgüven, İbrahim Ethem. (1992). Hacettepe Kişilik Envanteri (HKE) El Kitabı 2.Revizyon, Ankara: Pdrem
- Pehlivan, İnayet. (1995). Yönetimde Stres Kaynakları. Ankara: Pegem
- Sabuncuoğlu, Zeyyat. (1984). Çalışma Psikolojisi. Uludağ Üniversitesi Yayınları: Bursa.
- Sungur, Nuray. (1997). Yaratıcı Düşünce, İstanbul: Evrim Yayınevi, 2. Basım.
- Şimşek, M. Şerif. (1999). Yönetim ve Organizasyon, Ankara: Nobel Yayıncılık,5.Bası.
- Torun, Alev. (1996). Stres ve Tükenmişlik. İstanbul: Endüstri ve Örgüt Psikolojisi, Türk Psikologlar ve Kalder Kalite Derneği Ortak Yayını.
- Tutar, Hasan. (2000). Kriz ve Stres Ortamında Yönetim, İstanbul: Hayat yayıncılık Ve İletişim